

bij het hallucineeren op verschillende zintuigen als bij reflex-hallucinaties en het Gedankenlautwerden. Dat ook hier het subjeet van overwegende beteekenis is, meen ik te hebben aangetoond. De psychische aktiviteit komt hierbij zeer duidelijk te voorschijn.

In de ontwikkeling, die de experimenteele psychologie heeft doorgemaakt, mag als een keerpunt beschouwd worden die periode, waarin de belangrijke werken van STUMPF („Tonpsychologie”) en EBBINGHAUS („Über das Gedächtnis”) resp. in 1883 en 1885 verschenen zijn. FECHNER en daarna ook WUNDT en zijn school maakten gebruik van het psychophysisch experiment in eigenlijken zin, zij hadden het oog gericht op datgene, wat direct kan gemeten worden door lichamelijke processen, die correspondeerden met de psychische. De werken, die ik zoo straks noemde, hebben de psychologie bij den experimenteelen arbeid vooropgeplaatst, zooals duidelijk wordt aangetoond door een voorbeeld, door KÜLPE ¹⁾ gegeven.

Door FECHNER waren onderzoeken gedaan over de vergelijking van opgeheven gewichten, waarbij alleen het doel hem voor oogen zweefde, de wet van WEBER te bevestigen, die hij noodig had als fundament voor de betrekking tusschen lichaam en ziel. Het voorwerp van zijn streven was immers een grondwet te vinden voor de betrekking tusschen lichaam en ziel. In de nieuwe periode hebben MÜLLER en SCHUMANN eveneens geëxperimenteerd op dit gebied, zij behandelen echter de wet van WEBER slechts terloops, hun doel was het mechanisme van de vergelijking zelf op te sporen. Zij schonken hunne aandacht aan de verschillen, die optraden, al naar gelang men motorisch (op de bewegingen) of sensorisch (op de zintuigprikkel) was

¹⁾ KÜLPE, Ueber die moderne Psychologie des Denkens, Internation. Monatschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik, Juni 1912, S. 1074. Van deze beschouwingen is hier de kern overgenomen.